

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา จังหวัดในเขตการศึกษา 8 พร้อมทั้งศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 8 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น ผลการวิจัยปรากฏว่า

ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ ศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด ได้ร่วมจัดทำพร้อมกับคณะกรรมการศูนย์ฯ โดยแผนงาน/โครงการส่วนใหญ่ที่นำไปสู่การปฏิบัติ เป็นแผนงาน/โครงการระยะหนึ่งปี และบุคลากรมีความพึงพอใจมาก ซึ่งศูนย์ฯ ได้นำข้อมูลสารสนเทศ การปฏิบัติงานของปีที่ผ่านมา ร่วมพิจารณาในการจัดทำแผนใหม่หรือปรับเปลี่ยนใหม่ด้วยทุกครั้ง มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานในการวางแผนที่ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมมาก ให้กับโรงเรียนในเครือข่าย ในส่วนของปัญหานั้น พบว่า โรงเรียนในเครือข่ายไม่พร้อมและให้ความสำคัญน้อยกับการดำเนินงาน และโรงเรียนในเครือข่ายไม่มีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ จะทราบก็ต่อเมื่อเข้าประชุมร่วมกับศูนย์ฯ และทางศูนย์ฯ มีงบประมาณจำกัด ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ควรมีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมทุกโครงการ และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

ด้านการประสานงาน พบว่า การแจ้งแผนงาน/โครงการของศูนย์ฯ ให้โรงเรียนในเครือข่ายทราบโดยการประชุมโรงเรียนในเครือข่าย และมีการประสานงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดปีการศึกษา ซึ่งการประสานงานนั้น ส่วนใหญ่ได้ประสานงานกับครูผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม ในการขอความร่วมมือจากองค์กรภายนอก เพื่อสนับสนุนงานสิ่งแวดล้อมของศูนย์ฯ โดยการของงบประมาณทั้งภาครัฐและเอกชนมาสนับสนุน ศูนย์ฯ ได้เชิญชวนโรงเรียนในเครือข่ายจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ อนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเลขานุการศูนย์ฯ เป็นผู้ประสานงาน โรงเรียนในเครือข่ายได้ออกคำสั่งแต่งตั้งโดยชัดเจน ให้บุคลากรมา

ปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์ฯ กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาส่วนใหญ่จัดประกวดสิ่ง
สิ่งแวดล้อมศึกษา ในส่วนของปัญหา บุคลากรหลักของศูนย์ฯ มีน้อย แต่ภาระงานมีมาก
ไม่สามารถประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และโรงเรียนที่ตั้งศูนย์ฯ อยู่ห่างไกลโรงเรียน
ในเครือข่าย ทำให้การคมนาคมหรือการติดต่อประสานกันลำบาก และครูอาจารย์โรงเรียนใน
เครือข่ายไม่ให้ความร่วมมือ ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ควรมีการแจ้งการดำเนินกิจกรรมล่วงหน้า
ประมาณ 2 สัปดาห์ และควรลดภารกิจของบุคลากรที่ทำงานสิ่งแวดล้อมลงให้เหลือเพียง
ด้านเดียว

ในด้านการฝึกอบรม พบว่าศูนย์ฯ ได้พัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา
โดยมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ และได้ส่งเสริมบุคลากรโดยการจัดประชุม อบรม ให้
คำแนะนำแก่บุคลากรโรงเรียนในเครือข่าย มีการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนการสอนด้าน
สิ่งแวดล้อมศึกษา โดยโรงเรียนในเครือข่ายได้ออกเป็นคำสั่ง แต่งตั้งแก่ครูที่ทำงานเกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเข้าร่วมฝึกอบรมร่วมกับศูนย์ฯ ซึ่งในรอบปี ศูนย์ฯ ได้พัฒนาบุคลากร
ในด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา 2 ครั้ง กิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือมากที่สุด คือ การอบรมเชิง
ปฏิบัติการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในส่วนของปัญหานั้น พบว่าบุคลากรที่เข้ารับการอบรม
ไปแล้ว ให้ความสนใจน้อย ขาดความตระหนัก ไม่นำไปปฏิบัติและขยายผล ขาดงบประมาณ
ที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน จึงทำให้ศูนย์ฯ จัดการอบรมน้อย ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ควรเพิ่ม
งบประมาณในการจัดการฝึกอบรม ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความสนใจในด้านสิ่งแวดล้อม
เข้ารับการอบรม และควรอบรมภาคเรียนละครั้ง

ด้านการผลิตและบริการสื่อสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า สื่อสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ทาง
ศูนย์ฯ ได้มาให้บริการโรงเรียนในเครือข่าย ได้มาจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและ
หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 8 จัดส่งให้ ศูนย์ฯ ได้เปิดโอกาสให้บุคลากรที่ผลิตสื่อ
ผลิตได้อย่างหลากหลาย ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตสื่อ บุคลากรมีหน้าที่งานมากจึงไม่มี
เวลาที่จะคิดผลิตสื่อ การจัดการสื่อได้รวบรวมและจัดแสดงไว้ที่ศูนย์ฯ โอกาสที่บุคลากรได้
แสดงสื่อฯ เมื่อมีการจัดนิทรรศการผลงานทางวิชาการของ เขตการศึกษา 8 การให้บริการ
สื่อฯ ของโรงเรียนเครือข่ายมีน้อย เพราะบุคลากรไม่สะดวกที่จะไปติดต่อกับศูนย์ฯ ส่วน
ปัญหาในการปฏิบัติงานนั้น พบว่างบประมาณมีน้อย ประกอบกับบุคลากรไม่มีความพร้อม
และมีเวลาน้อยที่จะอุทิศให้กับงานสิ่งแวดล้อม โดยระหว่างโรงเรียนที่ตั้งศูนย์ฯ กับโรงเรียน
ในเครือข่ายอยู่ห่างไกลกัน ทำให้การให้บริการไม่สะดวก และปัญหาสื่อมีจำนวนจำกัด

ในบางครั้งบางโรงเรียนยืมสื่อไปแล้ว ไม่ยอมส่งคืนกลับมายังศูนย์ฯ ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ควรมีการเพิ่มงบประมาณ ตลอดจนจัดเป็นทีมงานในการผลิตสื่อของแต่ละศูนย์ฯ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กับโรงเรียนในเครือข่ายได้ทราบข้อมูล ควรจัดสรรหรือทำสื่อให้โรงเรียนในเครือข่ายได้นำไปใช้ครบทุกโรงเรียนและจัดบุคลากรรับผิดชอบการให้บริการสื่อโดยเฉพาะ

ส่วนการนิเทศ พบว่า รูปแบบการนิเทศส่วนมากจะเป็นการจัดประชุมใหญ่ เพื่อปรึกษาหารือ การออกนิเทศกับโรงเรียนในเครือข่าย ไม่แน่นอนแล้วแต่โอกาส ผลของการนิเทศนำผลไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนางานในภาพรวมต่อไป ในส่วนของปัญหานั้น พบว่า ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ไม่มีเวลาออกนิเทศ จึงทำให้โรงเรียนในเครือข่าย ขาดการนิเทศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะมีการออกนิเทศบ้าง แต่การนิเทศนั้นปฏิบัติได้ไม่ทั่วถึง ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ควรออกนิเทศโรงเรียนในเครือข่ายอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ ควรจัดทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญ หรือหน่วยงานเฉพาะกิจ หรือไปพร้อมกับศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 8 และควรเพิ่มบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ พบว่า ศูนย์ฯ ได้ประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนงาน/โครงการ โดยมากจะประเมินการปฏิบัติงานในแผนงาน/โครงการ ผลของการประเมินได้นำมาปรับปรุงแนวการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ในแผนงาน/โครงการต่อไป สำหรับการสร้างขวัญและกำลังใจที่ศูนย์ฯ ได้ให้แก่บุคลากรหรือโรงเรียนในเครือข่ายที่มีผลงานดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ศูนย์ฯ ได้มอบเกียรติบัตรและประกาศเกียรติคุณให้กับบุคลากรหรือสถานศึกษาเหล่านั้น ในส่วนของปัญหานั้น พบว่าศูนย์ฯ ยังไม่มีระบบการประเมินผลที่ชัดเจน และศูนย์ฯ ไม่สะดวกที่จะประเมินผล จึงไม่ได้ดำเนินการในเวลาต่อมา ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ควรจัดระบบประเมินผล ที่ชัดเจนและมีผลต่อความดีความชอบ ควรมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอ และศูนย์ฯ ควรปฏิบัติงานให้เข้มแข็งกว่านี้

ในขณะที่การรายงานผลการปฏิบัติงาน พบว่าศูนย์ฯ ได้จัดทำเป็นเอกสารรายงานให้กับโรงเรียนในเครือข่ายทราบ สำหรับปัญหานั้น พบว่า ศูนย์ฯ ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และขาดการประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนในเครือข่ายทราบ การรายงานผลไม่ต่อเนื่อง ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ควรมีการรายงานผลเป็นแบบเอกสารให้เห็นเป็นรูปธรรม ควรจะรายงานเป็นระยะ ๆ เพื่อสะดวกต่อการติดตาม ประเมินผล และควรมีการสรุปโดยสมาชิก/คณะกรรมการของศูนย์ฯ โดยทุกคนได้ร่วมอภิปราย จากแผนงาน/โครงการร่วมกัน

สำหรับปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านอื่น ๆ พบว่า โรงเรียนและบุคลากรในเครือข่ายให้ความสำคัญน้อย ไม่ตระหนักถึงงานด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนข้อเสนอแนะนั้น ควรจัดการประชุมผู้บริหารที่เกี่ยวข้องให้รับทราบถึงนโยบายการดำเนินงาน เพื่อจะได้เข้าใจและส่งเสริมงานสิ่งแวดล้อม ตลอดจนควรปรับปรุงระบบการบริหารงานของศูนย์ฯ ใหม่ และควรเน้นความสำคัญของงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการวิจัย การปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 8 มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปราย ไว้ดังนี้

การปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 8 ด้านแผนงาน/โครงการ พบว่า ศูนย์ฯ ได้ร่วมจัดทำพร้อมกับคณะกรรมการศูนย์ ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ วินัย วีระวัฒนานนท์และคณะ (2540) ในเรื่องของการมีส่วนร่วม เพื่อช่วยบุคคลและกลุ่มสังคมพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ และความเร่งด่วนของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น เกิดความตระหนัก มีความรู้ มีทัศนคติ มีทักษะ ตลอดจนมีความสามารถในการประเมินและยังสอดคล้องกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ม.ป.ป.) ที่ได้ให้แนวทาง เพื่อให้ศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษามีการปฏิบัติงานในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำระหว่างบุคลากร จากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติในรูปของคณะกรรมการ และจากผลการวิจัยของ สมศรี ศักดิ์รุ่งพงศากุล (2542) ที่ได้ศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ซึ่งพบว่า วิธีการศึกษาสภาพปัจจุบันความต้องการและความพร้อมในการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกัน ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ พบว่าศูนย์ฯ ได้จัดทำระยะ 1 ปี ในทำนองเดียวกัน สมศรี ศักดิ์รุ่งพงศากุล (2542) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน/โครงการ พบว่าส่วนใหญ่โรงเรียนจัดทำแผนงานระยะ 1 ปี และ เสาวนิจ ทองมูล (2537) วิจัยพบว่า โรงเรียนได้มีการวางแผน และกำหนดนโยบายในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน พัฒนาศูนย์ฯ ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้แล้ว บุคลากรในโรงเรียนเครือข่ายมีความพอใจในแผนงาน/โครงการ เนื่องจากได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ เป็นการตอบสนองความจำเป็น และความต้องการของโรงเรียน

เครือข่าย กิจกรรมทุกอย่างมีประโยชน์ต่อชุมชน และส่วนรวม สามารถปฏิบัติตามแผนได้อย่างเป็นระบบ นำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแก่โรงเรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นทางศูนย์ฯ ยังได้นำข้อมูลสารสนเทศการปฏิบัติงานของปีที่ผ่านมา ร่วมพิจารณาในการจัดทำแผนใหม่ หรือปรับแผนใหม่จากผลการวิจัย พบว่า ได้นำมาร่วมพิจารณาด้วยทุกครั้ง ซึ่งคล้ายกับหลักการวางแผน/โครงการ ของสุพาดา สิริกุตตา และคณะ (2543) ถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Prepare Environmental Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ที่อาจมีผลกระทบต่อการวางแผนโครงการขององค์กร มีทางเลือกและศูนย์ฯ ได้มีการกำหนดมาตรฐานไว้ชัดเจน ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ ซึ่งเหมือนกับ พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528) ในเรื่องของกฎและมาตรฐานงาน กำหนดขึ้นเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายเฉพาะ ยังมีลักษณะเป็นคำแนะนำเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการกระทำโดยชี้ให้เห็นว่าจะต้องกระทำหรือไม่ต้องกระทำอะไรบ้าง ใช้เป็นบรรทัดฐาน มาตรฐานในการปฏิบัติงาน ตลอดจนแผนงาน/โครงการศูนย์ฯ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่ามีส่วนร่วมมาก มีลักษณะคล้ายกับผลการวิจัยของ ศิริพร พูลทรัพย์ (2540) ที่ได้ศึกษาการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม จากกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนประชาภิบาล พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการสิ่งแวดล้อมจนประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ครูผู้ซึ่งมีความมุ่งมั่นจริงจังในการทำงาน นักเรียนที่มีความกระตือรือร้น รวมทั้งประชาชนที่อยู่ใกล้ ๆ บริเวณโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนั้นแล้ว โครงการที่ศูนย์ฯ ได้จัดทำขึ้นเป็นงานที่รองรับสมาชิกโรงเรียนในเครือข่าย เป็นต้นว่า การจัดอบรม การประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ งานด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนบุคลากรโรงเรียนในเครือข่ายได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมทำด้วยกัน

ด้านการประสานงาน พบว่าได้มีการแจ้งในที่ประชุมโรงเรียนเครือข่าย ซึ่งได้ปฏิบัติคล้ายกับหลักการประสานงานของ จุมพล หนิมพานิช (2528) ในเรื่องของการติดต่อสื่อสาร เป็นการเชื่อมโยงบุคคลต่าง ๆ ภายในหรือระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ ในทำนองเดียวกัน สมนึก นนธิจันทร์ (2537) ได้กล่าวว่า การประสานงานที่ดีจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารที่ดี สมาชิกยอมรับซึ่งกันและกัน ตลอดจน วิจิตร อาวะกุล (อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541) ได้กล่าวว่าการประสานงานเป็นเรื่องของ

การติดต่อสื่อสาร การที่ผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นจะให้ความร่วมมือด้วยดี ก็ด้วยการเข้าใจ การติดต่อสื่อสาร จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการเข้าใจระหว่างบุคคลหรือระหว่าง หน่วยงาน ในการประสานการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ กับโรงเรียนในเครือข่าย พบว่ามีการ ประสานงานตลอดปีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ จุมพล หนีมพานิช (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช, 2528) ที่กล่าวถึงการประสานงานว่า เป็นกระบวนการที่ต้องกระทำต่อเนื่อง สอดคล้องกัน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ตามเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ พบว่าศูนย์ฯ ได้ประสานงานกับครูผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม ดังที่ สมพงศ์ เกษมสิน (2517) ได้กล่าวว่าการประสานงานโดยความสมัครใจ เป็นการประสานงานที่เกิดขึ้น ได้ ก็ต่อเมื่อบุคลากรภายในองค์กรมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ขององค์กร อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และสภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งภายนอกและภายในองค์กรเป็นอย่างดี หลักการสำคัญของการประสานงานลักษณะนี้ จะต้องทำให้บุคลากรมีความรู้สึกว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการจัดการ และพร้อมที่จะทำงานเกินกว่าที่ได้รับมอบหมายเป็นหน้าที่ ตลอดจนช่วยสร้างให้เกิดค่านิยมแห่งความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สำหรับการขอความร่วมมือ จากองค์กรภายนอก เพื่อสนับสนุนงานสิ่งแวดล้อมศึกษาของศูนย์ฯ พบว่า ศูนย์ฯ ได้ขอ งบประมาณทั้งภาครัฐและเอกชน มาสนับสนุน ซึ่งวิจิตร อาวะกุล (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541) กล่าวถึงหลักการและแนวคิดวิธีการประสานงาน โดยการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ คือ จะต้องใช้หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไปใช้ในการประสานงาน งบประมาณ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพของการประสานงานระหว่างองค์กร ส่วน การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ อนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม ทางศูนย์ฯ ได้เชิญชวน โรงเรียนในเครือข่ายจัดกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งใกล้เคียงกับผลงานวิจัยของสมศรี ศักดิ์รุ่งพงศากุล (2542) ที่ได้ศึกษาถึงการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน โดยโรงเรียนส่วนใหญ่จัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ในงานส่วนบุคลการนั้น พบว่า เลขานุการศูนย์ฯ เป็นผู้ประสานงาน ดังที่กิติมา บริดีดิลก (2532) ได้กล่าวว่า เทคนิคใน การประสานงาน ต้องจัดเจ้าหน้าที่ติดต่อเฉพาะ โดยเลือกคนที่เหมาะสมสามารถปรับตัวเข้ากับ คนทุกวงการได้ดี และยังพบว่า โรงเรียนเครือข่ายได้ออกคำสั่งแต่งตั้งโดยชัดเจน ซึ่ง กิติมา บริดีดิลก (2532) ได้กล่าวว่า เป็นการกำหนดให้มีการมอบอำนาจหน้าที่แก่ผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้ร่วมงาน และการประสานงานในลักษณะนี้ ไม่คำนึงถึงความสมัครใจและเต็มใจของ

ผู้ได้บังคับบัญชาหรือบุคลากร เป็นการประสานงานตามหน้าที่และโครงสร้างขององค์การ อาจเป็นการประสานงานตามลำดับชั้นบังคับบัญชา หรือตามระบบโครงสร้างขององค์การ (สมพงศ์ เกษมสิน, 2517)

ด้านการฝึกอบรม พบว่ามีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นแขนงวิชาที่ค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2540) ฉะนั้นจึงไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรจากโรงเรียนเครือข่ายมาร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อหาแนวทางสู่ความสำเร็จ บุคลากรที่มีคุณวุฒิ วิทยวุฒิ หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกัน มาช่วยระดมพลังความคิด เพื่อหาจุดยืนให้งานสิ่งแวดล้อมศึกษาสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ยังพบว่า ศูนย์ฯ ได้ส่งเสริมบุคลากรโรงเรียนในเครือข่ายมีส่วนร่วมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมโดยจัดประชุมอบรม ให้คำแนะนำแก่บุคลากร ซึ่ง ชูชีพ พุทธิประเสริฐ (2542) ได้กล่าวถึงแนวคิดและหลักการฝึกอบรมว่า เป็นการเพิ่มพูนสมรรถภาพของการทำงานของบุคคลด้วยการฝึกอบรม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา บุคลากรในระบบย่อยขององค์การ อันนำไปสู่การพัฒนาในสวนรวม ในความเป็นจริงการปรับตัวขององค์การจะต้องทำสม่ำเสมอ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การฝึกอบรมเป็นเรื่องที่ต้องกระทำ นอกจากนั้น พะยอม วงศ์สารศรี (2530) ยังได้กล่าวไว้อีกว่า บุคลากรในองค์การจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา องค์การจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น จูงใจให้เขาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทำให้คนในองค์การเกิดจิตสำนึกตลอดจน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) ได้กล่าวในความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาด้านสังคมว่า เมื่อบุคคลได้รับการศึกษามีพฤติกรรมที่สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ถูกต้องและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ดี นอกจากนั้น การพัฒนาบุคลากรโรงเรียนในเครือข่าย พบว่ามีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งตรงกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ม.ป.ป.) ในเรื่องของแนวคิด การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยการพัฒนาเจตคติในการระวังรักษา และความผูกพันห่วงใย อันจะช่วยเสริมสร้างให้มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการและความสามารถที่จะปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา จึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการให้ความรู้สิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่จะรวมถึงการสร้างความรู้สึกรัก เจตคติ ทักษะและการปฏิบัติงานเข้าไปด้วย ในส่วนของการจัดบุคลากรโรงเรียนในเครือข่าย เข้าร่วมฝึกอบรมร่วมกับ

ศูนย์ฯ พบว่า ได้รับครูที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งเกี่ยวกับงานสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน ซึ่งคล้ายกับสมพงษ์ เกษมสิน (2517) ที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการสั่งการแบบบังคับบัญชา จะไม่คำนึงถึงความสมัครใจและความเต็มใจของผู้ได้บังคับบัญชาหรือบุคลากร ในรอบปีศูนย์ฯ ได้พัฒนาบุคลากรขึ้น 2 ครั้ง เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนเครือข่าย ยังขาดความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบกับปัจจุบันงบประมาณที่ภาครัฐจัดสรรให้มีย่างจำกัด นอกจากนี้กิจกรรมของศูนย์ฯ ที่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรโรงเรียนในเครือข่าย ในเรื่องของการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งชูชีพ พุทธประเสริฐ (2542) ได้กล่าวว่า การอบรมเพื่อเสริมความสามารถในงานที่จะปฏิบัติ เป็นการฝึกอบรมบุคคลซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงาน ให้มีความสามารถและเหมาะสม ส่งผลให้การปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย หรือมาตรฐานที่หน่วยงานต้องการ หรือให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านสื่อสิ่งแวดล้อม พบว่าปัจจุบันแหล่งผลิตสื่อมีน้อยมาก กับการนำมาใช้และนำเสนอเพราะหลาย ๆ หน่วยงาน มีค่าใช้จ่ายรับผิดชอบโดยตรง ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อมจึงถูกมองข้าม และเป็นงานที่กำลังพึ่งพาอุปสรรครอบด้าน แต่ก็นับว่าดีมีภาคเอกชนหลายหน่วยงานมีการริเริ่มสร้างสรรค์ งานสื่อสิ่งแวดล้อมขึ้นมาปรากฏตามสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ได้ชัดเจนจิตใจชาวไทยไปบ้าง ในส่วนการผลิตสื่อ นั้น พบว่าศูนย์ฯ ได้เปิดโอกาสให้บุคลากรที่ผลิตสื่อ ผลิตได้อย่างหลากหลาย ซึ่งตรงกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2540) ที่ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนสิ่งแวดล้อมว่า สื่อการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ดี ควรสอดคล้องและเหมาะสมกับท้องถิ่น มีประโยชน์กับหลักสูตรการสอน และดำเนินการผลิตโดยครูเพื่อครู สิ่งแวดล้อมศึกษามีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นสื่อสิ่งแวดล้อมศึกษาควรจะเป็นสื่อที่พัฒนาให้เกิดความตระหนัก ความรู้ เจตคติ ทักษะ และการปฏิบัติ "เกี่ยวกับ" "ใน" และ "เพื่อ" สิ่งแวดล้อม ในส่วนปัญหานี้ พบว่า บุคลากรมีหน้าที่งานมาก จึงไม่มีเวลาที่จะคิดผลิตสื่อ และจากผลงานวิจัยของ ลมศรี ศักดิ์รุ่งพงศากุล (2542) ที่พบว่า บุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้บุคลากรไม่สามารถแบ่งเวลาไปดูแลรักษาเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน การวางแผน การปฏิบัติตามแผน นโยบาย การผลิตสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ เกิดผลเสียต่อหน่วยงาน การปฏิบัติงานต่าง ๆ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังเป็นจุดรวมของงานสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนในเครือข่าย การที่มีสื่อที่หลากหลาย นำมารวมแสดงไว้ ณ ที่ศูนย์ฯ นั้น จะเป็นการสะดวกต่อการเผยแพร่ นำไปขยายผล ได้ประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง เพราะบุคลากรโรงเรียนในเครือข่าย

มีโอกาสที่จะมาแวะเยี่ยมชม ตลอดจนศึกษาได้สะดวก ส่งผลถึงความยั่งยืนของงานสิ่งแวดล้อมศึกษาต่อไป นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ได้เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงสื่อผลงานสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า เมื่อมีการจัดนิทรรศการผลงานทางวิชาการของเขตการศึกษา 8 ได้เปิดโอกาสให้บุคลากรโรงเรียนในเครือข่ายของแต่ละศูนย์ฯ ในเขตการศึกษา 8 ที่มีทักษะ มีความรู้ ความสามารถ มีความมุ่งมั่นจริงจังในการทำงาน ได้เปิดวิสัยทัศน์แลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งได้ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ขยายผลสู่วงกว้างมากยิ่งขึ้น บุคลากรเหล่านั้น ได้รับเกียรติเป็นอย่างสูงจากบุคลากรที่เข้าเยี่ยมชม ในส่วนการรับบริการสื่อสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า มีน้อยเพราะบุคลากรไม่สะดวกที่จะไปติดต่อกับศูนย์ฯ ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ พรเทพ ดวงปันสิงห์ (2539) พบว่า อุปสรรคในการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาที่พบมากที่สุดคือ การขาดแคลนวัสดุ สื่อการเรียน การสอนประเภทต่าง ๆ ตามมาด้วยการขาดแคลนบุคลากร และหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 ได้กล่าวถึงการบริหารงานศูนย์ฯ กับโรงเรียนในเครือข่าย มีเวลาประสานกันน้อย เนื่องจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์ฯ กับโรงเรียนในเครือข่ายอยู่ห่างไกล อัตราบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านนี้มีน้อย

ส่วนงานด้านการนิเทศ พบว่า โรงเรียนในเครือข่ายมีการจัดประชุมใหญ่ เพื่อปรึกษาหารือ แต่เนื่องจากบุคลากรที่รับผิดชอบงานสิ่งแวดล้อมศึกษาของศูนย์ฯ มีน้อย ทำให้ไม่สามารถออกทำการนิเทศได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับบุคลากรดังกล่าวมีหน้าที่งานมากเท่ากับบุคลากรคนอื่น ๆ ในโรงเรียน ทางศูนย์ฯ จึงจำเป็นต้องจัดประชุมใหญ่เพื่อปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้การนิเทศได้ดำเนินไปบ้าง ในขณะที่ พรเทพ ดวงปันสิงห์ (2539) ได้วิจัย เรื่องการรับรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้ ในหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เสนอแนะว่าควรมอบหมายให้ครูผู้สอนได้รับผิดชอบ จัดกระบวนการเรียนการสอน เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก แก่นักเรียนเรื่องทรัพยากรป่าไม้ โดยกำกับ ติดตาม และนิเทศอย่างใกล้ชิด ประกอบกับปัจจุบัน ศูนย์ฯ ยังไม่มีแผนในการนิเทศที่ชัดเจนกับโรงเรียนในเครือข่าย ตลอดจนขาดงบประมาณสนับสนุนในการนิเทศ นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ ยังได้นำผลไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานในภาพรวมต่อไป ซึ่งตรงกับ Burton and Brueckner (อ้างในเยาวพา เตชะคุปต์, 2542) ที่ว่าการนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์ เป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษ

ของแต่ละบุคคล แล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและพัฒนาซึ่งความสามารถนั้นอย่างสูงสุด ควรมีการร่วมแสดงออกและพัฒนาซึ่งความสามารถนั้นอย่างสูงสุด ควรมีการร่วมในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานให้มากที่สุด

ด้านการประเมินผล พบว่าได้มีการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดแผนงาน/โครงการ และประเมินตามแผนงาน/โครงการ ที่กำหนดไว้ ตลอดจนนำผลจากการประเมิน ไปปรับปรุงแนวการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ในแผนงาน/โครงการต่อไป ซึ่ง Tyler (อ้างในบุญส่ง นิลแก้ว, 2542) ได้กล่าวถึงการประเมินการปฏิบัติงานว่า เป็นกระบวนการของการพิจารณาตรวจสอบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่เป็นไปตามความคาดหวังอย่างแท้จริง นอกจากนี้ อวยชัย ชะบา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528) ได้กล่าวว่า การเปรียบเทียบผลงานของบุคคลในองค์การกับมาตรฐานที่กำหนด มีลักษณะความก้าวหน้าเพียงใด เพื่อนำไปประกอบการพิจารณา และปรับปรุงต่อไป ในส่วนการสร้างขวัญและกำลังใจที่ศูนย์ฯ ได้ให้กับบุคลากรหรือโรงเรียนในเครือข่ายที่มีผลงานดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ศูนย์ฯ ได้มอบเกียรติบัตรหรือประกาศเกียรติคุณ ซึ่งอวยชัย ชะบา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528) ได้กล่าวถึงการบำรุงขวัญผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นเครื่องจูงใจให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ในองค์การได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจกำลังความรู้ความสามารถ

ด้านการรายงานผล ศูนย์ฯ ได้จัดทำเป็นเอกสารรายงานให้กับโรงเรียนในเครือข่าย ซึ่งบุญส่ง นิลแก้ว (2542) ได้กล่าวว่าในภาพรวมของเนื้อหาในรายงาน เป็นส่วนที่บอกให้ทราบว่า ในรายงานจะบอกถึงเนื้อหาที่สำคัญที่ควรให้ความสนใจอยู่ตรงส่วนใด การรายงานยังเป็นการนำเสนอการตัดสินใจ ผลที่ได้จากการที่ผู้ประเมินได้นำเสนอรายงานการประเมินต่อบุคคลที่เป็นผู้รับทราบข้อมูลบางกลุ่มเป็นเบื้องต้น ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่นำผลการประเมินไปใช้หรือนำไปประกอบการพิจารณาได้ด้วย

ถ้าหากจะพิจารณาในภาพรวมทุกด้าน ในการปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 8 แล้ว พบว่าการจัดทำแผนงาน/โครงการ การประสานงาน การฝึกอบรมบุคลากร การผลิตและให้บริการสื่อสิ่งแวดล้อมศึกษา การนิเทศ การประเมินผล และการรายงานผล ศูนย์ฯ ได้ปฏิบัติมาโดยตลอด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นงานประจำที่จะต้องปฏิบัติเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้มีความรู้ มีเจตคติและค่านิยม ตลอดจนมีทักษะที่ดี เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นยังเป็นข้อตกลง ดังบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา ระดับจังหวัด ณ วันที่ 24 พฤษภาคม พุทธศักราช 2544 อีกด้วย

ส่วน ปัญหาการปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 8 ผู้วิจัยได้นำสาระสำคัญมาอภิปราย ดังนี้

ด้านการจัดทำแผนงาน/โครงการ พบว่า โรงเรียนในเครือข่ายให้ความสำคัญน้อย และไม่พร้อมกับการดำเนินงานที่ศูนย์ฯ ได้จัดทำแผนงาน/โครงการนั้น โรงเรียนในเครือข่าย ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการ จะทราบได้ก็ต่อเมื่อเข้าประชุมร่วมกับศูนย์ฯ นอกจากนั้น ยังมีงบประมาณจำกัด มีเวลาน้อยและเร่งด่วนในการจัดทำแผนงาน ซึ่ง สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ (2539) ได้สังเคราะห์งานวิจัยด้าน สิ่งแวดล้อมศึกษาของ ประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (2539) พบว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่ให้ความสนใจมากนัก นอกจากนั้นยังมีลักษณะคล้าย เยาวลักษณ์ พลอยแดง (2540) ในเรื่องปัญหาการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาในองค์กร เอกชน ที่พบว่า มีปัญหาด้านงบประมาณมากที่สุด

ด้านการประสานงาน พบว่า บุคลากรหลักของศูนย์ฯ มีน้อย แต่ภาระงานอื่นมีมาก จึงไม่สามารถประสานงานกับโรงเรียนเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะภูมิประเทศระหว่างศูนย์ฯ กับโรงเรียนเครือข่ายอยู่ห่างไกลกัน ทำให้ยากต่อการติดต่อประสาน บุคลากรผู้ปฏิบัติงานไม่ให้ความร่วมมือ ทำนองเดียวกับผลงานวิจัยของ เจริญงานไว (2538) ที่พบว่า ขาดคนรับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อม

ด้านการฝึกอบรมบุคลากร พบว่า บุคลากรที่เข้ารับการอบรม ขาดความตระหนัก ไม่นำไปขยายผล และไม่นำไปปฏิบัติ งบประมาณในการจัดการอบรมมีน้อย จัดให้มีการอบรมน้อย ขาดวิทยากรที่มีความหลากหลาย ซึ่งคล้ายกับผลงานวิจัยของ สมศรี ศักดิ์รุ่งพงศากุล (2542) ที่พบว่า นอกจากจะประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่รับผิดชอบต่องานสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังประสบกับปัญหาในด้านงบประมาณ จึงทำให้งานสิ่งแวดล้อมพัฒนาไปค่อนข้างช้า

ด้านการผลิตและให้บริการสื่อสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า มีงบประมาณสนับสนุนการผลิตสื่อมีน้อย บุคลากรไม่มีความพร้อม ไม่มีเทคนิค ไม่มีความรู้ในการผลิตสื่อ สื่อมีจำนวนจำกัดและไม่ทันสมัย เนื่องจากบุคลากรไม่มีความรู้ในการผลิตสื่อสิ่งแวดล้อมศึกษา

ประกอบกับมีการะงานประจำมาก สื่อสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏหรือมีไว้บริการจึงมีน้อย ในส่วนนี้จึงทำให้สื่อที่มีอยู่ นอกจากจะมีจำนวนน้อยแล้ว ยังขาดความหลากหลายเท่าที่ควร ซึ่งมีลักษณะเดียวกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ พลอยแดง (2540) และชุตินันท์ เตชะไทรศักดิ์ (2541)

ด้านการนิเทศ พบว่า บุคลากรที่รับผิดชอบของศูนย์ฯ ไม่มีเวลาออกนิเทศ ไม่มีระบบการนิเทศที่ชัดเจน จึงทำให้ขาดการนิเทศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามที่ Johnson (อ้างใน สุกานดา ตปนียางกูร, ม.ป.ป.) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศมีขึ้นเพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตร ครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ ผู้ที่จะทราบว่าครูนำไปใช้ถูกผิดอย่างไรก็คือผู้นิเทศ เมื่อนิเทศแล้วจะเห็นจุดเด่นจุดด้อย ของหลักสูตรร่วมกับครู ก็จะช่วยนำไปพัฒนาหลักสูตรได้ นอกจากนั้นยังช่วยเหลือครูเวลาที่เกิดปัญหาทางการสอน ทำให้มีการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันกับครู จนครูรู้สึกว่ามีคามเชื่อมั่นมากขึ้น จากความมุ่งหมายเหล่านี้ ทางศูนย์ฯ ไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ จึงทำให้การพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างค่อนข้างช้า

ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจุบันศูนย์ฯ ยังไม่มีระบบการประเมินผลที่ชัดเจน จึงทำให้บุคลากรไม่สะดวกที่จะทำการประเมิน ตลอดจนยังไม่มี การประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ดังที่ ชุตินันท์ เตชะไทรศักดิ์ (2541) พบว่า ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ในเรื่องการวัดและประเมินผล ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าว ทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุผล

ด้านการรายงานผล พบว่า การรายงานผลยังไม่ได้ปฏิบัติการเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ขาดการรายงานผลให้โรงเรียนในเครือข่ายทราบ ไม่ต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นความคิดเห็นของเลขานุการณศูนย์ฯ ในส่วนนี้ถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการของศูนย์ฯ เพราะเนื้อหาในการรายงานเป็นส่วนบอกให้ทราบว่า ในรายงานการประเมินต่อไปนี้จะบอกถึงเนื้อหาอะไร และเนื้อหาที่สำคัญที่ควรให้ความสนใจอยู่ตรงส่วนใด ตลอดจนเป็นการนำเสนอการตัดสินใจผลที่ได้จากการที่ผู้ประเมินได้นำเสนอรายงานการประเมินต่อบุคคลที่เป็นผู้รับทราบ ข้อมูลบางกลุ่มเบื้องต้น ทั้งนี้อาจมีบางคนที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลและ/หรือ การให้ข้อเสนอแนะในผลการประเมินที่ได้ ซึ่งเป็นความคิดเห็นของคนกลุ่มย่อยที่ผู้ประเมินเห็นว่า น่าจะรับฟังและน่าจะนำเสนอเป็นอีกมุมมองหนึ่งให้ผู้รับทราบผลการประเมินกลุ่มอื่น ๆ ได้ทราบด้วย ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่จะนำผลการประเมินไปใช้หรือนำไปประกอบการพิจารณาได้ด้วย

สำหรับปัญหาด้านอื่น ๆ พบว่า บุคลากรและผู้บริหารในภาพรวม ไม่ให้ความสำคัญ ถึงความจำเป็นของงานสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่ศูนย์ กำลังปฏิบัติ เลขาธิการศูนย์ฯ มีภาระงาน มาก ตลอดจนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ต้องสร้างพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจของงานสิ่งแวดล้อม ศึกษา ทบพทวนงานใหม่ งานยังขาดความชัดเจน ซึ่งคล้ายกับผลงานวิจัยของ เจริญชัย งานไว (2538) ที่พบว่า ขาดคนรับผิดชอบ และของสุวิมล ว่องวาณิช และคณะ (2539) ที่พบว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่ให้ความสนใจมากนัก

จากภาพรวมระหว่างการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ซึ่งมีข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ กับปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ที่เป็นแบบปลายเปิด มีความไม่ สอดคล้องกันในส่วนของการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ เครื่องมือกำหนดไว้เฉพาะเรื่องที่ ต้อง ปฏิบัติเป็นปกติ ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้กับศูนย์ฯ มีคำถาม ถามน้อยในส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติ ที่ปรากฏไว้ในเครื่องมือ ภาพรวมที่ออกมาจึงเป็นภาพในเชิงบวก แต่ในขณะเดียวกันในส่วน ของ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ เป็นแบบแบบปลายเปิด ภาพรวมได้ ออกมาในเชิงลบ จากผลการตอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติจริง แต่ยังไม่มีเอกภาพของการปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ เป็นต้นว่า ในเครื่องมือได้ถามว่า การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานในการวางแผนของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด คำตอบที่ ได้รับมากที่สุด คือชัดเจน (แต่ไม่มาก) ลักษณะนี้เป็นคำตอบที่ผู้ตอบเลือกตอบแบบกลาง ๆ ไว้ ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติจริงของศูนย์ฯ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังมองต่อไปอีกว่า ประชากรใน กลุ่มผู้ตอบส่วนมากจะเป็นผู้บริหาร ตำแหน่งผู้อำนวยการ โดยมีบทบาทในศูนย์ฯ ในฐานะเป็น ที่ปรึกษาศูนย์ฯ ถึงร้อยละ 52.36 ซึ่งบางคนไม่ได้มาสัมผัสกับการปฏิบัติงานโดยตรง ฉะนั้นจึง สะดวกที่จะเลือกตอบในเชิงบวกแบบกลาง ๆ แต่พอถึงการตอบปัญหาการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด ปรากฏผลการตอบออกมาในเชิงลบ เพราะคำถามได้เปิดโอกาส ให้ผู้ตอบ ตอบได้อย่างอิสระ ไม่มีการกำหนด ทำให้มองเห็นภาพการปฏิบัติงานของศูนย์ สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 8 ได้ปฏิบัติจริง แต่ยังไม่มีเอกภาพในการปฏิบัติงาน ให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผลการปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 8 เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปพัฒนางานและเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา

การจัดทำแผนงาน/โครงการ

1. ควรทำหนังสือเชิญตัวแทนจากโรงเรียนในเครือข่ายมาร่วมจัดทำแผนงาน/โครงการ ของศูนย์ฯ

2. ควรจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุน และเพิ่มเติมทุกโครงการ

3. ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนงาน/โครงการ

4. แผนงาน/โครงการ ควรจัดทำให้ครอบคลุม โดยที่โรงเรียนในเครือข่าย ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

5. ควรทบทวนโครงการ 1-5 ปีที่ผ่านมา นำมาปรับปรุงและแก้ไข

6. ควรส่งกรอบการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ให้โรงเรียนในเครือข่ายได้ทำการศึกษา เพื่อเตรียมจัดทำแผน

7. ควรให้คณะกรรมการศูนย์ฯ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดทำแผนย่อย ๆ

การประสานงาน

1. ศูนย์ฯ ควรประสานงานกับโรงเรียนเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

2. ควรแจ้งโรงเรียนในเครือข่ายก่อนมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ล่วงหน้า 2

สัปดาห์

3. บุคลากรที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของศูนย์ฯ หรือคณะกรรมการศูนย์ฯ ผู้บริหารควรลดภาระกิจอื่นลง ให้ทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ

4. ควรตกลง วัน เวลา สถานที่ประชุมไว้ในปฏิทินของศูนย์ฯ ให้ชัดเจน

5. โรงเรียนที่ตั้งศูนย์ฯ ควรเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมและเป็นโรงเรียนที่โรงเรียนในเครือข่าย สามารถติดต่อได้สะดวก

6. ควรให้มีผู้รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นคณะ

7. ในการประสานงาน ควรประสานผ่านผู้บริหารโรงเรียน

การฝึกอบรมบุคลากร

1. ควรเพิ่มงบประมาณในการฝึกอบรม
2. ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความพร้อมและมีความสนใจในงานสิ่งแวดล้อม

เข้ารับการอบรม

3. ควรจัดอบรมภาคเรียนละครั้ง
4. ควรจะมีทีมงานฝึกอบรมที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสิทธิภาพให้การอบรม

ทั่วประเทศในงานสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ

5. ควรให้ครูผู้สอนวิชาสิ่งแวดล้อม เข้ารับการอบรมมากขึ้น
6. ควรเชิญนักวิชาการ ด้านสิ่งแวดล้อมหลากหลายมาเป็นวิทยากรให้ความรู้
7. ควรเพิ่มเทคนิคและความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม
8. ควรประเมินผู้เข้ารับการอบรมทุกครั้ง

การผลิตสื่อ

1. ควรมีการวางแผนและโครงการในการผลิตสื่อ
2. ควรเพิ่มงบประมาณในการสนับสนุนการผลิตสื่อ
3. ควรจัดทีมงานในการผลิตสื่อสิ่งแวดล้อมของแต่ละศูนย์ฯ โดยเฉพาะ
4. ควรจัดหาบุคลากรที่มีทักษะ มีความรู้ มาให้คำแนะนำและช่วยเหลือบุคลากร

โรงเรียนในเครือข่าย

การให้บริการสื่อ

1. ควรจัดทำจดหมายข่าวเป็นรายเดือน เพื่อการประชาสัมพันธ์สื่อ
2. ควรจัดสรร หรือหาวิธีการ มอบสื่อ ทุกประเภทให้ได้ครบทุกโรงเรียนใน

เครือข่าย

3. ควรจัดหาบุคลากรรับผิดชอบในการบริการสื่อโดยเฉพาะ
4. ควรพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนแห่งใหม่ เพื่อเป็นโรงเรียนที่ตั้งศูนย์ฯ จะได้

อำนวยความสะดวก ในการให้บริการสื่อและอื่น ๆ

การนิเทศ

1. ศูนย์ฯ ควรจะมีการนิเทศอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ
2. ควรมีทีมงานที่เชี่ยวชาญ หรือเฉพาะกิจหรือคณะนิเทศออกทำการนิเทศ

พร้อมกับศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8

3. ควรเพิ่มบุคลากรในโรงเรียนที่ตั้งศูนย์ฯ ให้ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม
4. ควรมีการวางแผนงาน/โครงการ ในการออกและให้การนิเทศอย่างเป็นระบบ
5. ผู้นิเทศควรมีความรู้ในหลักการนิเทศ

การประเมินผลการปฏิบัติงาน

1. ควรจัดระบบการประเมินผลที่ชัดเจน และมีผลต่อความดีความชอบ
2. ควรทำการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
3. ศูนย์ฯ ควรปฏิบัติงานให้มีความเข้มแข็งมากกว่านี้
4. ควรจัดหาบุคลากรในการประเมินให้เพียงพอ
5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนในเครือข่าย ได้รับทราบถึงผล หลังจากการประเมินเสร็จสิ้นลง
6. ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง การประเมินผลงานของโรงเรียนเครือข่าย ในด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

การรายงานผล

1. ควรรายงานผลเป็นเอกสาร ให้เห็นเป็นรูปธรรม
2. ควรมีการรายงานผลของแผนงาน/โครงการเป็นระยะ ๆ เพื่อสะดวกต่อการติดตามและประเมินผล
3. ควรมีการสรุป รายงานโดยสมาชิกของศูนย์ฯ เพื่อเปิดโอกาสให้อภิปราย แสดงความคิดเห็น จากแผนงาน/โครงการร่วมกัน
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ หรือรายงานให้โรงเรียนในเครือข่าย ได้รับทราบ
5. ควรจะรายงานผลอย่างรวดเร็ว และเป็นปัจจุบันเสมอ
6. ควรจัดทำและรวบรวมเป็นข้อมูลสารสนเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการเขียนเครื่องมือวิจัยการปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด
ในเขตการศึกษา 8 ควรมองภาพในเชิงบวกและลบ ไว้ในข้อเดียวกัน จะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น (ไม่ควรมองแต่เนื้อหาเพียงด้านเดียว)
2. ควรจัดประชุมผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ให้รับทราบถึงนโยบาย หลักการ
จัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน และการปฏิบัติงานของศูนย์
3. ควรทำการปรับปรุงระบบการบริหารงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด
4. ควรเน้นความสำคัญของงานสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง
5. ศูนย์ฯ ควรให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อม แก่โรงเรียนในเครือข่ายอย่างทั่วถึง
6. ควรติดตามงานบ่อย ๆ เพื่อกระตุ้นผู้บริหาร
7. ควรจะศึกษาการสร้างทีมงานในการปฏิบัติงานศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด
8. ควรจะศึกษา แนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อม
ศึกษาจังหวัด
9. ควรจะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา
จังหวัด
10. ควรจะศึกษาวิเคราะห์คุณสมบัติของเลขานุการศูนย์ฯ
11. ควรจะศึกษาวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็น
โรงเรียนที่ตั้งและปฏิบัติการของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัด
12. ควรจะศึกษาการประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา
จังหวัด ในเขตการศึกษา 8